

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1969:15

Lu 273:3

FORNLÄMNING NR ~~12:159~~/3 INOM GÖTEBORGS STAD

12:159/3 STENSÄTTNING

Oregelbunden stensättning med tre gravgömmor. En av dessa genom C^{14} daterad till 200[±]100 f.Kr.

LÄGE OCH BESKRIVNING

(Jfr Skäggeredsområdet, introduktion)

Anläggningen var belägen på fastigheten Skäggered 1:2-4 i förutvarande Björlanda socken. Den låg på krönet av en mindre berghäll alldeles öster om och intill Syrhåladalen, ca 80 m söder om stensättningen 12:159/2 (se rapport i föreliggande årgång av FYND-rapporter), med god utsikt ut över dalgången och omkringliggande komplex av rösen och stensättningar (fig 3). Stensättningen låg ca 12 m över havet.

Anläggningen hade före undersökningen följande utseende:

Stensättning, oregelbunden, ca 5 m diam och 0,1 m hög. Övertorvad med enstaka 0,1-0,2 m stora stenar i ytan. Berghällen gick till stora delar i dagen inom anläggningen och delade upp denna i smärre partier.

I södra kanten låg 5 stenar 0,4-0,8 m stora (fig 1).

Anläggningen uppfattades närmast endast som en rest av en starkt skadad fornlämning, vilket också möjligen kunde indiceras av förekomsten av 0,1-0,3 m stora stenar vid foten av berghällen.

GRÄVNINGSTID OCH ARBETSSTYRKA

Grävningstid: 22 april och 3-6 juni 1969, parallellt med andra arbeten inom Skäggeredsområdet. Undersökningen utfördes av Göteborgs arkeologiska museum. Arbetet leddes av H. Olsson. I övrigt deltog under skilda tider A. Hjort, E. Karlström och J. Wigforss. Arbetare från Göteborgs stads gatukontor var H. Rist, S. Salomonsson och G. Strand.

Undersökt yta: ca 17 kvm.

Arbetstid i fält: 34 arkeologtimmar och 68 grovarbetstimmar.

ARBETSBESKRIVNING

En profil utlades i riktning sydost-nordväst. Anläggningen jämte några intilliggande, stenpackade klyftor avtorvades. Dessa klyftor genomgrävdes grovt, medan tre påträffade gravgömmor fingrävdes.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Anläggningen utgjordes av ett antal spridda klyftor fyllda av i en del fall, en tät och vällagd stenpackning, i några av endast glest spridda stenar. Partierna mellan dessa klyftor utgjordes av kalberg. De olika klyftorna, benämnda A-F (fig 1 och 2), hade följande utseende:

Klyfta A (fig 4) var belägen centralt mitt på den eljest släta och jämna krönplatån. Klyftan var ca 2,0 m lång, 0,3 m bred och 0,15 m djup. I klyftan låg ett fåtal 0,1-0,2 m stora, glest placerade stenar i en brun, sandig mo. I övre delen av denna, spritt i hela klyftan, omedelbart under grästorven låg rikligt med brända ben, keramikskärvor, en del kol och flinta, varibland avslag (fynd 1).

Klyfta B var belägen på södra sluttningen från krönplatån. Den var ca 2,5x2,5 meter och utgjorde egentligen endast en avsats i bergssluttningen. Den var utfylld av en stenpackning av företrädesvis 0,2-0,3 meter stora stenar, vilka låg i en brun, sandig mo. Stenpackningens största tjocklek, där klyftan var som djupast, var ca 0,5 meter (fig 2). I övre delen av stenpackningen låg fem större block 0,4-0,8 meter stora, varav fyra låg i en lätt svängd rad, medan det femte låg utanför, men omedelbart intill de andra (fig 1). Dessa stenar låg på ett 15-20 cm tjockt molager, i vilket fanns stenar av samma karaktär som i den omkringliggande stenpackningen. I sluttningen ovanför, dvs norr om de stora stenarna gick stenpackningen fram till och anslöt till dessa stora stenar och låg vidare upp efter deras sidor, vilket måste tolkas så att också de stora stenarna placerats i detta läge i samband med byggandet av anläggningen (fig 5).

Innanför stenraden bildade berget en ca 0,3 meter hög klack och i det utrymme, som begränsades av denna bergklack åt norr och två av de stora stenarna åt söder låg en koncentration av brända ben och

flinta, varibland avslag. Benkoncentrationen fortsatte också i stenpackningens undre del, in under ett av de större blocken (fynd 2, fig 1). Ytterligare en mindre benkoncentration jämte några få flintavslag, låg under den västligaste av de stora stenarna (fig 1, fynd 4). Den stenpackning, som utfyllde klyftan, bestod som regel endast av ett lager sten. Spritt mellan och under stenarna låg flinta, varibland avslag och härav två med retusch (fynd 6).

Klyfta C (fig 6) utgjorde endast en fortsättning åt öster av klyfta B. Den bestod av en flack svacka i bergssluttningen, utfylld av en mycket gles stenfyllnad i en sandig mo. Klyftans djupaste partier var utfyllda av ett vittringsgrus. Spridd mellan och under stenarna i matjorden och molagret låg enstaka flintor, varibland avslag (fynd 8).

Klyfta D var belägen nedanför en ca 0,3 meter hög bergklack sydväst om krönplatån (fig 1). Denna klyfta var ca 2x1 m och 0,4 m djup. Klyftan var i sin övre del fylld av en tät och vällagd stenpackning i ett till två lager av 0,2-0,3 m stora stenar vilka också här låg i en sandig mo. Det underliggande berget var söndersprucket och klyftat och bildade längst in mot bergkanten från krönplatån i nordväst, ett ca 25x25 cm stort och 10-15 cm djupt hörn (fig 7). Under stenpackningen, ovanför och ned i jordfyllningen i detta lilla hörn, låg en koncentration av brända ben och keramik (fynd 3). I anslutning till denna samt spridd i undre delen av stenpackningen över hela klyftan låg dessutom flinta, varibland avslag (fynd 3).

Klyfta E utgjordes endast av en grund svacka i berget på sluttningen nordöst om krönplatån. Den var utfylld av en gles stenfyllnad av samma karaktär som i klyfta C. Mellan och under stenarna förekom spridd flinta, varibland några avslag (fynd 5).

Klyfta F utgjordes likaså av en grund svacka i berget, vid foten av sluttningen söder om krönplatån (fig 2). Även denna klyfta innehöll enstaka spridda stenar i en sandig mo,

mellan vilka förekom flinta (fynd 7).

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

Fynd nr	Keramik	Brända ben	Kol	Flinta ej redskap		Flinta redskap			Övrigt			Anm	
	gr	gr	gr	st	gr	art		st	gr	art	st	gr	
1	127	1150	11	70	277								Människo-
2		20		18	139								ben
3	255	110	1	80	570								Människa
4		3		6	38								Människa?
5				34	1818								
6				64	424	Avsl m retusch		2	106				
7				55	491								
8				74	1253	Avsl m retusch		1	107	Kvarts	8	94	
9										Kvarts	38	570	
Sa 382		1283	12	401	5010								

Keramiken i fynd 1 är mycket fragmentarisk. Den består av ett grå-brunt, hårt, homogent och välbränt gods, som är kraftigt sönderflaggat. Godsets tjocklek synes vara ca 6 mm. Största skärvan är 2,7 x 2,0 cm.

Keramiken i fynd 3 synes härröra från tre olika kärl att döma av karaktären hos de olika typerna av skärvor.

Typ A: Brunt gods med en mörkare grå kärna. Godset är dåligt bränt, grovt magrat och skivat, varför det lätt flagnar. Insidan är slät, yttersidans karaktär är mer osäker. Brottytorna är ofta skarpvinklade. Godstjockleken är 8 mm och största skärvan 2,3 x 3,7 cm.

Typ B: Gråbrunt, hårt, homogent och välbränt gods med släta sidor. Godsets tjocklek 7 mm. Största skärvan 3,5 x 2,5 cm.

Typ C: Rödbrunn, hårt, homogent och välbränt gods med slät insida och med en lätt rabbad utsida. Godstjockleken är 7-8 mm och största skärvan ca 2,5x2,5 cm.

De olika skärvorna av typerna B och C kan eventuellt härröra från olika delar av samma kärl, men med hänsyn till yttersidans helt skilda karaktär hos skärvorna, så är detta osäkert.

De brända benen har undersökts av fil dr J. Lepiksaar och fil stud J. Ekman vid naturhistoriska museet i Göteborg. Denna genomgång har givit följande resultat: (Se vidare exkurs 1).

Fynd 1, Människa, minst två individer, båda kvinnor varav en yngre (möjligen omkring 17-25 år) och den andra medelålders.

Fynd 2, Människa, troligen en vuxen man.

Fynd 3, Människa, troligen en äldre kvinna.

Fynd 4, Människa, en vuxen individ.

Fördelningen mellan avslag och övrig flinta framgår av nedanstående tabell:

Fynd nr	Obearbetade avslag		Övrig flinta	
	st	gr	st	gr
1	12	154	58	123
2	10	61	8	78
3	46	274	34	296
4	6	38		
5	7	98	27	1720
6	39	224	25	200
7	15	128	40	363
8	46	600	28	653

Bland den tillvaratagna kvartsen förekommer en sten med slagbula (fynd 8). (Se exkurs 3).

SAMMANFATTNING

Anläggningen utgjordes av ett antal spridda klyftor, fyllda

av stenpackningar, vilka i några fall var täta och vällagda. Partierna mellan dessa klyftor utgjordes av kalberg. En mindre klyfta, belägen centralt på bergskrönet, innehöll rikligt med brända ben och keramikskärvor.

En klyfta på södra sluttningen från bergskrönet var fylld av en vällagd stenpackning, i vars övre del låg fem större klumpstenar. Stenpackningen anslöt till och omgav till en del dessa större stenar. I klyftans nedre del, innanför och delvis in under de stora stenarna låg ytterligare en koncentration av brända ben.

I botten av en tredje klyfta, under en stenpackning och inne i ett mindre hörn, som här bildades av det klyftade berget låg en benkoncentration jämte keramik.

Spridd slagen flinta förekom i samtliga klyftor, såväl under som mellan stenarna i stenpackningarna.

DATERING

Tre skilda gravgömmor förekommer inom anläggningen. I samtliga fall har dessa placerats i smärre klyftor och dolts av stenpackningar.

En av gravgömmorna, i den mycket smala klyftan på bergskrönet innehöll ben från två individer, båda kvinnor, den ena äldre eller medelålders, den andra yngre möjligen ca 17 - 25 år gammal. Kol från denna gravgömma har genom C^{14} analys daterats till 200 ± 100 E.Kr.

De två andra gravläggningarna, vilka ej kunnat dateras innehöll ben från en vuxen man respektive en troligen äldre kvinna. Tillsammans med benen från den sistnämnda gravläggningen fanns keramikskärvor, som med hänsyn till det hårda homogena godset och förekomsten av rabbning möjligen kan hänföras till sen bronsålder eller förromersk järnålder.

Det går alltså inte att avgöra om samtliga gravläggningar ägt rum samtidigt eller om det rör sig om en succesiv tillbyggnad av anläggningen.

SUMMARY

An irregular stone-setting comprising a number of separate clefts packed with stones (fig. 1). The structure was situated in the Skäggered area on the island of Hisingen, City of Göteborg and stood on the highest point of a small rock to the east of and close to the Syrhåla valley, about 80 m to the south of stone setting 12:159/2.

Three of the clefts contained cremated bones, in two cases accompanied by pot-sherds. C¹⁴ measurement of charcoal from one of the burials with bones of two women, one old and one young, has given a date of 200 ± 100 A.D.

The other two burials contained the bones of an adult man and a (probably) old woman respectively. It is not possible to decide whether these burials were deposited at the same time or on different occasions in connection with possible successive enlargements of the structure.

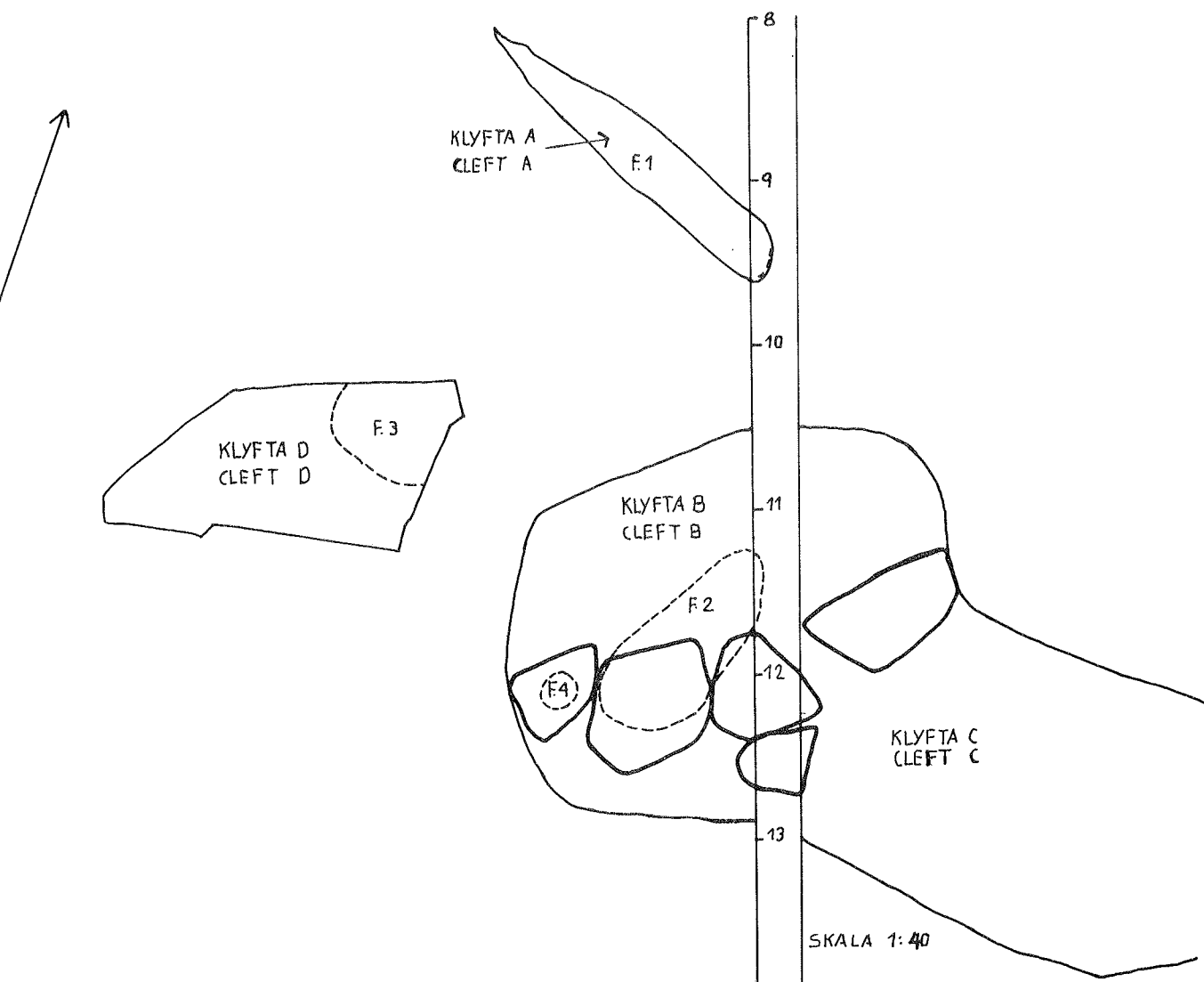
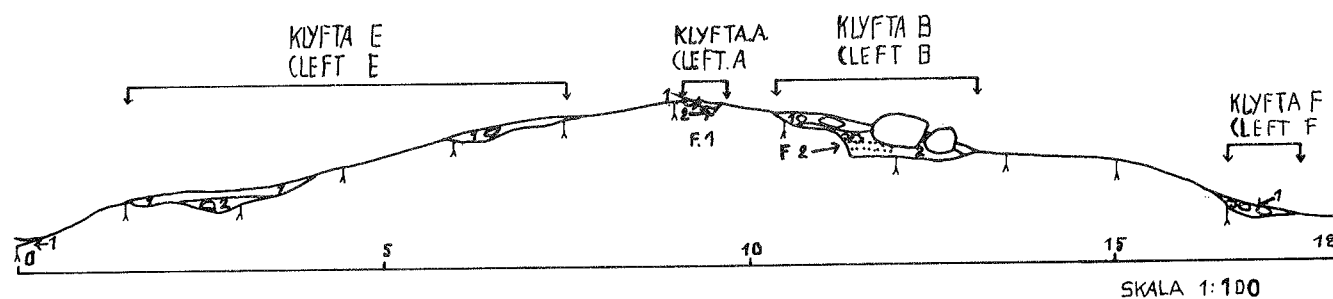

Fig. 1

1 = MATJORD MOULD

2 = SANDIG MO MAINLY FINE SAND WITH SOME COARSER SAND

Fig. 2

Fig. 1-2

Fig. 3

Översikt från norr.

General view from the north.

Fig. 4

Krönplatån med klyfta A,
från nordöst.The summit plateau and
cleft A seen from the
north-east.

Fig. 5

Klyfta B, från söder.

Cleft B from the south.

Fig. 6

Klyfta C, från öster.

Cleft C from the east.

Fig. 7

Klyfta D efter utgrävning, från nordöst.

Cleft D after excavation. View from the
north-east.